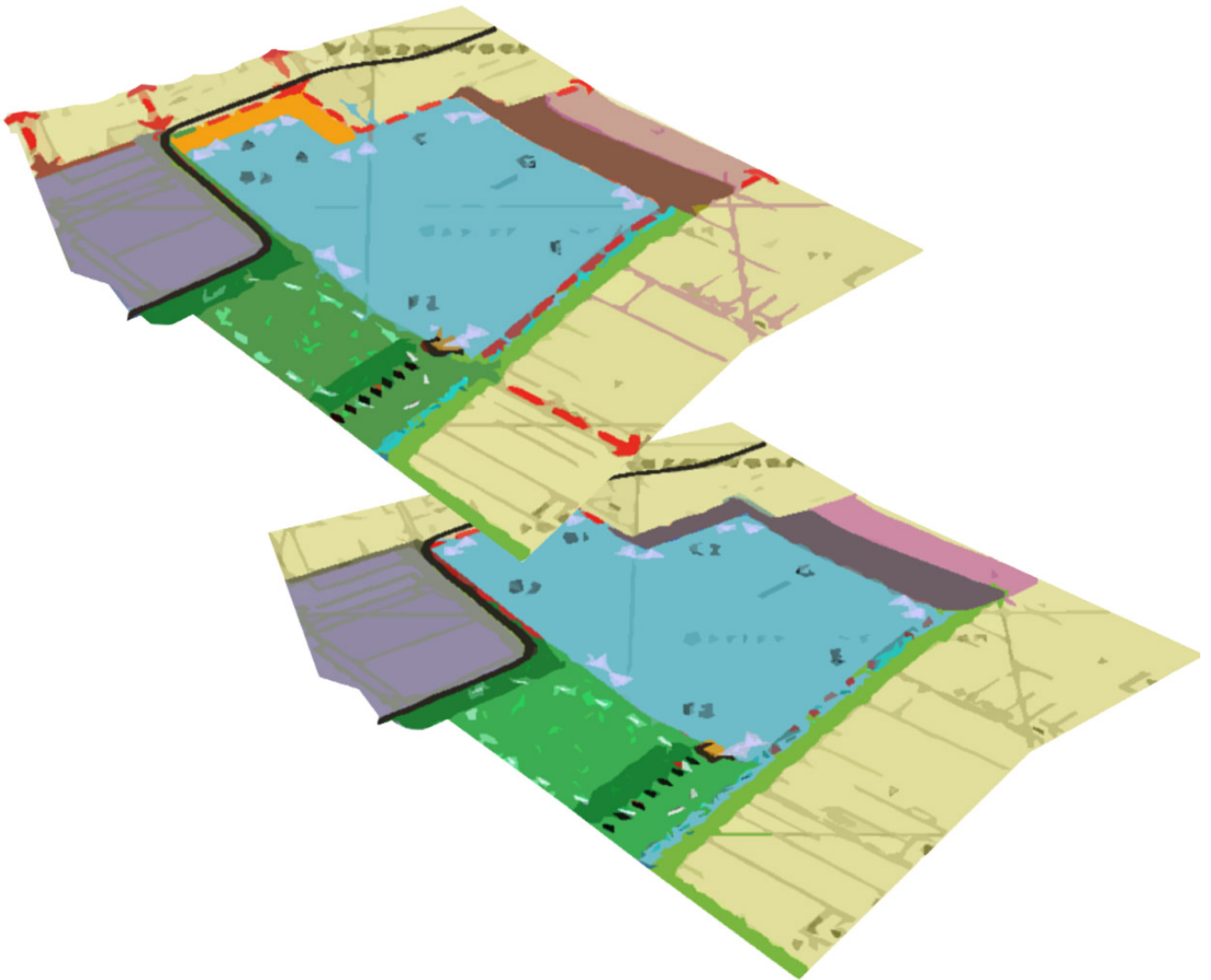

MER OOSTERWEILANDEN

bijlage 7. Samenvatting

TAKEN

LANDSCHAPSARCHITECTUUR & ECOLOGIE

opdrachtgever VOF Oosterweilanden
project MER OOSTERWEILANDEN

nummer Bijlage 7. Samenvatting
datum 5 maart 2009

kantoor Roermond ●
Kapellerlaan 179
Postbus 120
6040 AC Roermond
Telefoon 0475 330 271
Fax 0475 330 010
E-mail roermond@taken.nl

kantoor Arnhem ○
Sw. De Landasstraat 59
6814 DB Arnhem
Telefoon 026 443 4460
Fax 026 443 4462
E-mail arnhem@taken.nl

kantoor Tilburg ○
Ringbaan Oost 240
Postbus 181
5000 AD Tilburg
Telefoon 013 536 5760
Fax 013 542 1776
E-mail tilburg@taken.nl

eerdere datum december 2001, 1 december 2008

© TAKEN Landschapsarchitectuur & Ecologie 5 maart 2009

Niets uit dit rapport of bijbehorende tekeningen mag worden vereenvoudigd en of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook zonder schriftelijke vermelding van opdrachtgever en Taken B.V., noch mag het zonder bronvermelding worden gebruikt voor enig ander doel dan waarvoor het is vervaardigd.

De VOF Oosterweilanden is initiatiefnemer voor de ontwikkeling van een winplaats voor beton- en metselzand in de winzone Oosterweilanden in de gemeente Twenterand.

Voor een plan van deze omvang geldt de verplichting middels een zogenaamde m.e.r.-procedure vooraf de mogelijke milieueffecten te onderzoeken, middels het opstellen van een Milieu Effect Rapport (MER).

Voorgeschiedenis

De eerste stappen voor de winning zijn al geruime tijd geleden gezet. Een concept MER voor de Oosterweilanden werd in 2001 voorgelegd. Vervolgens is in de procedure vertraging opgetreden door ondermeer de gemeentelijke herindeling en de benodigde tijd voor onderhandeling met de gemeente over de condities voor samenwerking en de uiteindelijke inrichting van het projectgebied. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een samenwerkingsovereenkomst tussen Gemeente en initiatiefnemer. Hierop is door de Gemeente een structuurvisie voor Vriezenveen-Zuidoost ontwikkeld en de aanzet gegeven voor een bestemmingsplanwijziging. Bij het opstellen van dit MER hebben deze afspraken en plannen de basis gevormd en aanleiding gegeven om in plaats van vier alternatieven, zoals in 2001, nu nog slechts twee alternatieven te toetsen op hun milieugevolgen.

Op beleidsmatig vlak is in de periode tussen 2001 en nu, in het Streekplan Overijssel 2000+ het gebied Oosterweilanden opgenomen als winzone met een oppervlakte van ca. 200 ha. Hiermee is de besluitvorming over het aanwijzen van de winzone Oosterweilanden afgerond, en de locatie Oosterweilanden dus onomstreden. Met de samenwerkingsovereenkomst tussen Gemeente en initiatiefnemer en de opname in het streekplan als basis, is de m.e.r. procedure opnieuw opgestart, met dit MER als uitkomst. Dit MER-rapport fungeert gelijktijdig als Plan-MER en Besluit-MER.

Locatie en projectgebied

De keuze voor de locatie Oosterweilanden is in een aantal stappen gegaan waarna de winzone is opgenomen in het Streekplan Overijssel 2000+.

Het projectgebied is een ruimer begreemd gebied waarbinnen de ontgronding plaatsvindt. Voor een gedeelte van het projectgebied zal door de VOF

Oosterweilanden een ontgrondings- vergunning worden aangevraagd. Binnen dit gebied kan een onderscheid worden gemaakt tussen de zandwinplas en de zone daaromheen. Voor deze zone staat de VOF Oosterweilanden garant voor de basisinrichting.

Oppervlakte van de winplaats

Op basis van diverse uitgangspunten is geformuleerd dat de te ontwikkelen winplaats een netto-oppervlakte dient te hebben van maximaal 100 ha met een tijdhorizon van 2025 à 2030; dit impliceert een bruto-oppervlak van de winplaats van maximaal ca. 200 ha, afhankelijk van de keuze van de eindbestemming en inrichting binnen de

(bruto)contourlijn van de totale winplaats.

Ontwerp winplaats

Het ontwerp van de belijning van de winplaats is gebaseerd op een gecombineerde optimalisatie van de zandkwaliteit in het gebied, de reeds beschikbare en nog benodigde gronden en optimale (rendabele) benutting van het aanwezige tout-venant. Aansluitend op de bestaande en gewenste landschappelijke structuren van met name de grootschalige openheid van het gebied is gekozen voor een winplaats met rechte belijningen.

Eindbestemming en herinrichting winplaats

De winzone Oosterweilanden is gelegen in de gemeente Twenterand. De Gemeente heeft planologische medewerking toegezegd onder de voorwaarden dat:

- de winzone aan de zuidzijde deel zal uitmaken van een groene bufferzone tussen Almelo en Vriezenveen;
- door het gebied een nieuwe ontsluitingsweg wordt aangelegd, die een functie vervult voor een nieuw bedrijventerrein en daarnaast de verkeersdruk op het Oosteinde in Vriezenveen ontlast;
- de waterplas van circa 100 ha die bij de zandwinning ontstaat, naderhand mede een (dag)recreatieve functie krijgt;
- er veel aandacht aan de landschappelijke inrichting wordt besteed en de mogelijkheden voor natuurontwikkeling worden uitgebuit. (Het gebied kan een functie vervullen als "stepping stone" in de reeks van natte (huidige en nieuwe) natuurgebieden in de omgeving.)

Werkplan

Ten behoeve van een optimale benutting van de aanwezige specie wordt uitgegaan van de winning van de deklaag (exclusief de teelaarde) ten behoeve van ophoogzand en de daaronder liggende zandlaag voor de productie van industriezand tot minimaal 30 meter beneden maaiveld. Hiervoor kan op basis van stabiliteitsanalyse-berekeningen worden uitgegaan van een taludhelling van 1:3 over de bovenste 15 meter en 1:5 daaronder. Deze hellingen zijn ook veilig in het licht van de CUR Aanbeveling C1 I 3. Als optie wordt meegenomen de 2^e zandlaag tot 40 m beneden maaiveld eveneens te winnen.

Daar het wenselijk is de voorgenomen activiteit binnen zichttermijnen uit te voeren is de exploitatie opgedeeld in een vijftal fasen. Bij de gekozen fasering wordt bereikt dat zowel in de eerste fase als ook in de daaropvolgende fasen een nagenoeg evenredig aandeel beton- en metselzanden gewonnen kan worden.

Uitvoering van de winning zal plaats vinden in een vijftal fasen waarbij winning en inrichting gedeeltelijk naast elkaar plaats zullen vinden. Rekening is gehouden met een snelle en optimale ontwikkeling van de begrenzing aan de bebouwingsrand van het

beoogde bedrijventerrein en de rondweg. Door de herinrichting volgtijdelijk op de ontginning te laten volgen kan met name voor de randzones rondom de fasen 1, 2, 3, 4 en 5, worden bereikt dat hiermee een vroegtijdig evenwicht wordt gevonden tussen de bestaande functies (bedrijfsterrein, infrastructuur, agrarisch en natuur) en de herinrichting (eindbestemming).

Voor de locatie van het werkterrein is er een zoekgebied evenwijdig aan de provinciale weg N36 ten westen van de Horstweg aan de begrenzing van fase I. Binnen het zoekgebied van circa 30 ha zal het daadwerkelijke werkterrein circa 15 ha omvatten. Voor dit zoekgebied is gekozen om de overlast voor zowel Vriezenveen als de toekomstige Almelose wijk Waterrijk zo veel mogelijk te kunnen beperken. Het werkterrein zal via de Horstweg worden ontsloten op de nieuwe rondweg en van daaruit naar de provinciale weg N36. Hiermee wordt bereikt dat zo kort mogelijk gebruik wordt gemaakt van de lokale ontsluitingswegen.

Beleid

Op basis van het voormalige Rijksongrondingenbeleid had de provincie een taakstelling voor de winning van beton- en metselzand. De Oosterweilanden is naar aanleiding hiervan als winzone opgenomen in het provinciale ruimtelijk beleid i.c. de partiële streekplanherziening voor Overijssel en Twente. Inmiddels is het afstemmen van vraag en aanbod (weer) aan de markt en de betrokken decentrale overheden overgelaten. De provincie Overijssel heeft hierop het Beleidskader Bouwgrondstoffen (2005) ontwikkeld. De provincie streeft naar multifunctionele ontgrondingen. Echter om dit te realiseren is tijd nodig. Daarom hanteert de provincie met betrekking tot de ontwikkeling van zandwinlocaties een overgangsbeleid. De winzone Oosterweilanden valt binnen dit beleid onder categorie I-C.: *Binnen bestaande winzones streekplan; geen bestaande ontgroning.*

In het Streekplan Overijssel 2000+ is het projectgebied aangeduid als "zone I Landbouw". Deze gebieden worden gekenschetst als voor landbouw goed ingerichte, relatief grootschalige gebieden, deels met karakteristieke openheid. Oostelijk van het projectgebied liggen een tweetal weidevogelgebieden. De zone rondom de N36 is aangeduid als Ganzengebied.

De winzone zelf maakt géén onderdeel uit van de beleidscategorieën (EHS, PEHS) uit het Natuurgebiedsplan 2007 van de Provincie Overijssel. Voor het direct aan de winzone grenzende natuurgebied, Fayersheide geldt dat dit wel onder de PEHS valt categorie "bestaand bos en natuur" en deels ook onder de EHS categorie "nieuwe natuur (vastgesteld)". De Kooiplas valt buiten de PEHS en is gedefinieerd als bestaand bos.

Op 16 februari 2006 is de Structuurvisie Vriezenveen Zuidoost vastgesteld. Dit

gebiedsontwikkelingsplan bestaat uit tien deelprojecten en twee zogenaamde side-projecten. De zandwinning van de Oosterweilanden is één van de tien deelprojecten. Om tot een definitief gebiedsontwikkelingsplan te komen hebben Gedeputeerde Staten van Overijssel en Burgemeester en Wethouders van Twenterand gezamenlijk een plan van aanpak vastgesteld. Het ligt in de bedoeling de mogelijkheden voor windenergiewinning in de Oosterweilanden nader te onderzoeken. Met de Structuurvisie Vriezenveen Zuidoost als belangrijke basis is de ontwikkeling van een nieuw bestemmingsplan in gang gezet.

Planvorming

In de hoek tussen het westelijke lint van Vriezenveen en de N36 is een nieuw bedrijventerrein voorzien

Op basis van een masterplan heeft de Gemeente Almelo plannen voor stedelijke uitbreiding in diverse richtingen. Aan de noordzijde is een uitbreiding voorzien in de vorm van de wijk Waterrijk.

Huidige situatie en autonome ontwikkeling

Bodem en water

De Oosterweilanden liggen in een met dekzand gevulde laagte temidden van stuwwallen. In deze laagte heeft zich veen ontwikkeld. De veenbodems hebben zich na ontginning ontwikkeld tot podzolen, die inmiddels grotendeels vergraven zijn. De grondwaterstroming is noordoost-zuidwest gericht. In het gebied komen situaties voor met ondiep grondwater en kwel in waterlopen. In de Fayersheide komt zeer lokaal ook kwel aan het maaiveld voor. De hoogste grondwaterstanden variëren van 10 tot 40 centimeter beneden maaiveld. De laagste van 75 tot 150 centimeter beneden maaiveld. Werkelijk hoge grondwaterstanden komen feitelijk alleen in de Fayersheide en de Kooiplas voor. Wel is ten opzichte van een eeuw geleden een duidelijke daling van de grondwaterstanden opgetreden.

Het gebied kent een intensief stelsel van sloten en vaarten. In de zomer is sprake van een watertekort, hetgeen tegengegaan wordt door het middels een stuwenstelsel zoveel mogelijk handhaven van een constant zomer en winterpeil. Dit kan echter niet voorkomen dat in de zomer toch waterlopen droogvallen.

Het oppervlaktewater is voedselrijk en heeft een matige tot slechte kwaliteit. De waterlopen voldoen ook niet aan de gewenste ecologische kwaliteit, hetgeen door de droogval nog versterkt wordt.

Het nieuwe oppervlaktewater in Waterrijk heeft tot 500 meter in de omgeving effect op de grondwaterstanden. Daarmee is geen invloed op de Fayersheide te verwachten.

Ecologie

De Oosterweilanden maken geen deel uit van de EHS/PEHS, De Fayersheide echter wel. De Fayersheide vormt in de huidige ecologische structuur een belangrijke

stapsteen en kenmerkt zich door bijzondere flora en fauna. De voorgaande periode is hier echter wel een achteruitgang in de kwaliteit opgetreden. Voor soorten die behoefte hebben aan een wat dichter gebied zoals roofvogels, struweelvogels en vlinders is de Fayersheide eveneens van grote waarde.

De Oosterweilanden maken deel uit van een de ecologisch-landschappelijke eenheid De Buitenlanden die vooral als weidevogelgebied belangrijke waarde heeft. Samen met de Bovenlanden behoort het tot de beste weidevogelgebieden van Twente. Deze gebieden kenmerken zich door een grote dichtheid aan soorten en het voorkomen van soorten die elders schaars zijn. In de voorgaande periode is in deze kwaliteiten echter wel een teruggang waar te nemen. In het broedseizoen van 2009 zal een nieuwe inventarisatie van weidevogels plaatsvinden.

Op enige afstand ligt het belangrijke natuurgebied Engbertsdijkvenen.

Het plangebied zelf kent relatief geringe natuurwaarden.

Eventuele waterhuishoudkundige verbeteringen zullen naar verwachting de achteruitgang beperkt tegen kunnen gaan. Weidevogelgebieden in de omgeving kunnen ook in het projectgebied de betekenis voor weidevogels doen toenemen.

Landschap en cultuurhistorie

Het landschap is in de middeleeuwen in cultuur gebracht en kende een

karakteristieke opstreckende verkaveling; het zogenaamde slagenlandschap.

Hierbinnen bleven restanten van het veenlandschap bewaard. In de ruilverkaveling is het gebied omgevormd tot een rationeel open landbouwgebied met blokverkaveling. De huidige openheid kan als een karakteristieke kwaliteit gezien worden. De huidige identiteit wordt bepaald door deze openheid die typische randen en weinig versturende elementen kent.

In de vorm van vooral patronen zijn nog cultuurhistorische relictten aanwezig die verwijzen naar het hoogveenlandschap.

Ontwikkelingen, met name Waterrijk, zullen invloed hebben op de maat en schaal van het gebied.

Woon en leefmilieu

De N36 is maatgevend voor de huidige akoestische situatie in het gebied. Hierbij is

de geluidsbelasting op woningen overwegend beperkt. De geluidbelasting bij de

onderzochte woningen ligt in de bestaande (nul)situatie op 36 tot 54 dB t.g.v.

wegverkeerslawaaï en bedrijven (niet zijnde het eigen bedrijf). In vrijwel alle punten is wegverkeer maatgevend. Overwegend kent het gebied een goede luchtkwaliteit.

Alternatieven

Bij de totstandkoming van de inrichtingsalternatieven is een aantal uitgangspunten en

randvoorwaarden gehanteerd. Deze zijn gebaseerd op het beleid, de exploitatie en

de onderzoeksresultaten die in het MER zijn opgenomen. De doelstellingen voor het

project zijn: een omvang van de zandwinning van 100 ha netto en maximaal 190 ha

bruto; de winddiepte bedraagt minimaal 30 m.; de werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd, er dient een evenwicht te zijn tussen de opbrengsten en de kosten, er moet sprake zijn van een evenwichtige en fasegewijze herinrichting van de ontstane plas, met als aandachtspunten versterking van het omgevingsrendement voor de gemeente Twenterand. Dat wil zeggen: ontwikkelingsmogelijkheden van een groene bufferzone tussen Almelo en Vriezenveen, ontwikkelingsmogelijkheden voor natuur en landschap en het zo veel mogelijk minimaliseren van de (eco)hydrologische effecten op de natuurwaarden van Fayersheide en Kooiplas.

Op basis hiervan is een hoofdzonering gehanteerd: van west naar oost: van een meer intensief grondgebruik en van noord naar zuid: van een meer kleinschalige inrichting.

Er zijn op basis hiervan een alternatief "natuur" en een alternatief "recreatie" ontwikkeld. Deze alternatieven kennen diverse gemeenschappelijke kenmerken. De belangrijkste verschillen bestaan uit: een amfibieënbiotoop in oostelijke deel van de noordwestrand van de plas en een meer extensieve padenstructuur in het natuuralternatief en een recreatieoever in het westelijke deel van de noordwestrand en een meer intensieve padenstructuur met aantakkingen naar de omgeving in het recreatiealternatief.

Milieugevolgen

Bodem en water

De zandwinning zal leiden tot het verdwijnen van geologische, geomorfologische en bodemkundige structuren.

In de grondwaterstanden wordt een daling van meer dan vijf centimeter in de Fayersheide en het landbouwgebied aan de noord-, oost- en zuidzijde van de plas verwacht. Bezien wordt nog in hoeverre het mogelijk is door het verhogen van de "wandweerstand" van de plas, de hydrologische effecten te beperken. In waterlopen zal een lichte waterstands daling optreden en er wordt een lichte waterkwaliteitsverbetering verwacht door gedeeltelijk wegvallen van landbouwkundige activiteit.

Ecologie

Een belangrijk effect is de verandering van land- in waterbiotoop. Enerzijds leidt dit tot een verlies aan weidevogelareaal maar de ontwikkeling van een veelheid aan nieuwe biotopen is zowel voor de weidevogels alsook voor zeer veel andere soorten gunstig. Ook de afname van belasting door vermesting en verzuring is positief.

In de Fayersheide wordt wel een verdere afname van de Natuurkwaliteiten door de waterstandsverlaging verwacht. Indien het mogelijk is door verhoging van de "wandweerstand" de waterstands daling te beperken zal het effect op de Fayersheide geringer zijn. Er zullen naar verwachting geen effecten op de Engbertsdijkvenen zijn.

Landschap en cultuurhistorie

De ontgroning zal leiden tot het verdwijnen van het verkavelingspatroon maar de plasvorm en de inrichting is wel een referentie aan het historische landschap. Hiermee is de plas met zijn inpassing een afwijkend maar wel passend element. De inrichting zal de maat en schaal van het open landschap aanmerkelijk verkleinen maar ook een toevoeging van veel waardevolle landschapselementen betekenen en een buffer voor andere ontwikkelingen vormen.

Woon en leefmilieu

De stofbelasting op het gebied zal beperkt toenemen. De nieuwe activiteiten leiden in de omgeving tot een hogere geluidbelasting, dit geldt ook voor de nieuwe wijk Waterrijk. In de meeste punten neemt de geluidbelasting (gecumuleerd) in de dagperiode met ca 2- 3 dB(A) toe in de *worstcase*-situatie van de winning. Bij de meeste woningen komt de geluidbelasting t.g.v. de werkzaamheden binnen het project overdag niet boven de 45 dB(A) en zal daarmee niet of nauwelijks boven het heersende niveau van het omgevingsgeluid komen. De maximale geluidniveaus L_{Amax} t.g.v. de activiteiten bedragen in de immissiepunten bij de woningen hooguit 54 dB(A) overdag en 58 dB(A) in de avond en in de nacht. Daarmee worden de maximaal te stellen grenswaarden niet overschreden. Laagfrequent geluid heeft een beperkte bijdrage op geluidsbelasting. De locatie van het werkterrein is niet noodzakelijk onderscheidend ten aanzien van geluidsbelastingen.

Vergelijking alternatieven

Ten aanzien van de meeste aspecten is er geen verschil tussen de alternatieven. In het natuuralternatief wordt meer waardevol nieuw biotoop gevormd en is de verstoring door recreatie minder. In het recreatiealternatief zijn de recreatieve mogelijkheden groter door een uitgebreidere padenstructuur en het dagstrand.

Mitigerende en compenserende maatregelen

Een belangrijke mitigerende maatregel kan zijn extra waterinlaat om de grondwaterstanddaling te compenseren. Dit water kan afkomstig zijn van de RWZI en kan aangevoerd worden via een alternatief aanvoertracé. Bezien wordt nog in hoeverre het verhogen van de "wandweerstand" van de plas een alternatief vormt om de hydrologische effecten te beperken. In het broedseizoen van 2009 zal een nieuwe inventarisatie van weidevogels plaatsvinden, mede met het oog op mogelijk benodigde compensatie.

Meest Milieuvriendelijk Alternatief

Het MMA is opgebouwd uit het natuuralternatief met aanvullende waterinlaat ter compensatie van de grondwaterstanddaling. Dit leidt ertoe dat in het gebied

Fayersheide geen sprake is van daling, maar minstens handhaving van de huidige grondwaterstanden. Wel treedt een afname op van de kwel in de waterlopen.

Voorkeurs Alternatief

Het VA kent het recreatiealternatief als basis.

